

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอจุดมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของ โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของ โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามขนาดโรงเรียน ระดับการศึกษา และ ประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย

1. กำหนดรูปแบบการประเมิน
2. กำหนดกลุ่มประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
4. เก็บรวบรวมข้อมูล
5. วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ประชากรและ กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 586 โรงเรียน ปีการศึกษา 2548 ซึ่งในแต่ละโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูจำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,758 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 176 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2548 รวม
จำนวน
ทั้งสิ้น 528 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบประเมิน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน

ตอนที่ 2 ประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของ โรงเรียนในจังหวัด
นครสวรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ประเมินทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ไปถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในเขตจังหวัดนครสวรรค์
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดส่งทางไปรษณีย์
3. ผู้ประเมินตรวจสอบแบบประเมินที่รับกลับคืน แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบประเมินที่มี
ความสมบูรณ์ที่สุด เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล จำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป 528 ฉบับ ได้รับคืน
เป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 528 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่
 - 1.1 ความถี่
 - 1.2 ค่าร้อยละ
 - 1.3 ค่าเฉลี่ย
 - 1.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

(α - Coefficient)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบค่าสมมติฐาน ได้แก่
 - 3.1 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้ t-test
 - 3.2 การทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ใช้ F-test
 และ ทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์

1.1 โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก พบว่า ทุกหลักมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก หลักที่มีอันดับการบริหารสูงสุด คือ หลักนิติธรรม รองลงมาคือ หลักความมีส่วนร่วม และหลักที่มีอันดับการบริหารต่ำสุดคือ หลักความคุ้มค่า

และเมื่อพิจารณาการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีอันดับสูงสุด คือ การบริหารงบประมาณ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารงานทั่วไป และ ด้านงานวิชาการ ตามลำดับ

1.2 เมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก สรุปได้ดังนี้

1.2.1 หลักนิติธรรม

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักนิติธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 5 การบริหารการเงินเป็นไปตามระเบียบ ทางราชการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 7 การเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีอันดับต่ำสุดคือ ข้อที่ 3 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ อยู่ในระดับมาก

1.2.2 หลักคุณธรรม

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักคุณธรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ส่งเสริมให้ครูทุกคนมีโอกาสรับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 12 การรับนักเรียนเข้าเรียนเป็นไปด้วยความเสมอภาค อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีอันดับต่ำสุดคือ ข้อที่ 3 การอุทิศเวลาในการสอนซ่อมเสริมให้แก่ นักเรียน อยู่ในระดับมาก

1.2.3 หลักความโปร่งใส

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักความโปร่งใส โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 10 การรับนักเรียนเข้าเรียนเป็นไปด้วยความโปร่งใส อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 1 ข้อมูลการวัดผลและประเมินผลมีการเปิดเผยต่อผู้ปกครองและ

สามารถตรวจสอบได้ อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีอันดับต่ำสุดคือ ข้อที่ 9 การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

1.2.4 หลักความมีส่วนร่วม

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักความมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ส่วนใหญ่มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ข้อที่ 5 การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีอันดับต่ำสุดคือ ข้อที่ 2 ผู้ปกครอง ชุมชน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการ จัดกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

1.2.5 หลักความรับผิดชอบ

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักความมีส่วนร่วม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ทุกข้อมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก ข้อที่มีอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 5 การย้ายเข้าย้ายออกของนักเรียนเป็นไปตาม ขั้นตอนระยะเวลาที่กำหนด รองลงมาคือ ข้อที่ 2 การประกันคุณภาพการศึกษา และข้อที่มีอันดับต่ำสุดคือ ข้อที่ 6 การดำเนินงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี

1.2.6 หลักความคุ้มค่า

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักความคุ้มค่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละข้อ พบว่า ทุกข้อมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีอันดับสูงสุด คือ ข้อที่ 8 ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน และนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ข้อที่ 9 การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และข้อที่มีอันดับต่ำสุดคือ ข้อที่ 3 การได้รับรางวัลทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมงานวิชาการ

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามขนาดโรงเรียน สรุปผลดังนี้

2.1 ในภาพรวม พบว่า โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก พบว่า ทุกหลัก ไม่แตกต่างกัน

2.2 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักความคุ้มค่า แตกต่างกันเพียงข้อเดียว คือ ข้อที่ 3 การได้รับรางวัลทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมงานวิชาการ

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัด นครสวรรค์ จำแนกตามระดับการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปผลดังนี้

3.1 ในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก พบว่า ทุกหลัก ไม่แตกต่างกัน

3.2 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลทุกข้อ ไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัด นครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สรุปผลดังนี้

4.1 ในภาพรวม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน แตกต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก พบว่า ทุกหลัก ไม่แตกต่างกัน

4.2 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ต่ำกว่า 10 ปี และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน มากกว่า 20 ปี มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ในหลักความคุ้มค่า แตกต่างกัน เพียงข้อเดียว คือ ข้อที่ 3 การได้รับรางวัลทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมงานวิชาการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์

1.1 โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ทุกด้านมีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชชัญญ์ ภาคภูมิ (2547 : 80) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับสุขภาพองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณา คงรัตน์ และคณะ (2547 : 110) ที่พบว่า การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาล เขตการศึกษา 7 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับจำรูญ บุณณกุล และคณะ (2547 : 95) ที่พบว่า ทัศนคติของข้าราชการครูเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักธรรมาภิบาล เป็นระเบียบของ สำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้ทุกกระทรวงทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติ เพราะเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้หน่วยงานต่าง ๆ ปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังที่

สมเด็จพระสังฆราช (2544 : 168-172) ได้กล่าวไว้ว่า ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดนโยบายและวางระเบียบปฏิบัติราชการเพื่อให้การจัดระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักกฎหมายและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้สังคมสามารถมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในระบบบริหารกิจการดังกล่าวด้วยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารและให้โอกาสตรวจสอบได้ ตลอดจนขยายให้บริการภาครัฐไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั่วถึงและเป็นธรรม การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 หรือหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การตรากฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคม และสังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ การยึดมั่นในความถูกต้อง โดยตรงกล้าให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นตัวอย่างแก่สังคม และส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อคนไทยมีความซื่อสัตย์ จริใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก และมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้ 4) หลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญของประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น หรืออื่น ๆ 5) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำคัญในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมือง และกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าหาญที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน และ 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ การบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม โดยตรงกล้าให้คนไทยมีความประหยัด ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลกและรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ให้สมบูรณ์ยั่งยืน อีกทั้ง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2548 : 1) ได้กล่าวถึงเจตนารมณ์ของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ไว้ว่า เพื่อจัดระเบียบกติกาสังคมตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญให้ทุกภาคของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคธุรกิจเอกชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ร่วมกันเป็นพลังในการพัฒนาประเทศและสังคมให้ยั่งยืนและร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันให้ประเทศสามารถบรรเทา ป้องกัน แก้ไขภาวะวิกฤตที่อาจมีขึ้นในอนาคต และเพื่อเร่งสร้างธรรมา

ภบาลหรือระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในภาครัฐ โดยเน้นที่หน่วยงานราชการ โดยมีเป้าหมายในการสร้างคุณค่าสองลักษณะ คือ เป็นกลไกส่งเสริมความเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน ผู้รับบริการ และเป็นกลไกที่มีระบบบริหารบ้านเมืองและสังคมที่ดีและชักนำให้ภาคอื่นในสังคม ได้แก่ ประชาชน และธุรกิจเอกชน ร่วมกันพัฒนาบ้านเมืองด้วยความเต็มใจและเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม

ดังนั้นการบริหารงานโรงเรียน ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นหน่วยงานของรัฐหน่วยงานหนึ่ง จึงต้องนำหลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน โดยหลักธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ได้บูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา ได้แก่ การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป และในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลนั้นมีการติดตามประเมินผลโดยภาครัฐ จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้บริหารโรงเรียนมากขึ้น และหลักนิติธรรมถูกนำมาใช้กับบริหารโรงเรียนมากที่สุด โดยการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ได้ยึดระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและสังคม และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับด้วย ซึ่งจะเห็นได้จาก การพัฒนาหลักสูตรมีความสอดคล้องกับสาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการวัดผลและประเมินผลเป็นไปตามระเบียบที่โรงเรียนกำหนด การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษามีความสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ มีการเสนอแผนงบประมาณตามแผนงานโครงการต่อเขตพื้นที่การศึกษา การบริหารการเงินเป็นไปตามระเบียบ ทางราชการการบริหารพัสดุและสินทรัพย์เป็นไปตามกฎระเบียบทางราชการ การเลื่อนขั้นเงินเดือนเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด การส่งเสริมและพัฒนาทางวินัยสำหรับบุคลากรเป็นไปตามระเบียบและกฎหมายกำหนด การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด การพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศสอดคล้องกับระบบฐานข้อมูลของเขตพื้นที่การศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาประจำปีหรือแผนปฏิบัติการประจำปีสอดคล้องกับนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา และมีแผนการรับนักเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของ นพรัตน์ ขำพลับ (2546 : 5-14) ที่กล่าวว่า สถานศึกษาภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับนโยบาย กฎระเบียบข้อบังคับ และการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายคือ เยาวชนซึ่งถือว่าเป็นกำลังสำคัญของชาติ หากกระบวนการผลิตด้านการศึกษามีปัญหาเรื่องความไม่ชอบธรรมจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาบุคลากร ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และนโยบายปฏิรูป

การศึกษา ที่มุ่งเน้นให้เยาวชนไทยได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยอุปสรรคสำคัญเรื่องความไม่ชอบธรรม นั้นอาจมีปัญหารื่อง คอรัปชั่น (Corruption) จากผู้มีอำนาจในการอนุมัติจัดสรรงบประมาณ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีการทุจริตจากการจัดซื้อเพื่อใช้ในสถานศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 9 –23) ระบุไว้ว่า การปฏิรูปการศึกษามุ่งหมายที่จะให้การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมีการกระจายอำนาจ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ดังนั้น สถานศึกษาจะดำเนินการต่าง ๆ ได้ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่

ที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ โดยได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ และมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ อีกทั้ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 24 – 26) ในหมวด 6 มาตราที่ 48 บัญญัติไว้ว่า ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงาน

ประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินผลภายนอกของสถานศึกษาได้ไม่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนด หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือคณะกรรมการการอุดมศึกษาเพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าโรงเรียนทุกแห่งต้องมีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา และมีการกำกับ ติดตาม รายงานผลอย่างต่อเนื่อง และมีการพัฒนาสถานศึกษาให้ได้

คุณภาพมาตรฐาน ดังที่ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบรรพตพิสัย (2544 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ระบุไว้ว่าสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ ได้จัดให้มีการประชุมเพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรทางการศึกษา หัวหน้าฝ่ายทุกฝ่ายศึกษานิเทศก์ จังหวัดนครสวรรค์ เข้าร่วมประชุมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ได้มาตรฐานตามระบบการประกันคุณภาพภายใน และเป็นการเตรียมความพร้อมในการรองรับการดำเนินงานตาม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ นอกจากนี้แล้ว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ เขต 3 (2548 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้จัดให้มีการอบรมผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างความมั่นใจในการบริหารโรงเรียน และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานในโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศ โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ภาครัฐแนวใหม่ ได้แก่ การปฏิรูประบบราชการ การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการประชาชน สู่ความเป็นเลิศ วัฒนธรรมค่านิยมใหม่ในการทำงานเพื่อประชาชน การสร้างระบบบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี และการจัดการงบประมาณและมุ่งเน้นผลงาน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ มีระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอยู่ในระดับมาก

1.2 เมื่อพิจารณาในแต่ละหลัก มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.2.1 หลักนิติธรรม พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานตามหลักนิติธรรม อยู่ในระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของรับขวัญ ภาคภูมิ (2547 : 80) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลัก นิติธรรม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรูญ บุรณกุล และคณะ (2547 : 95) พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักนิติธรรม อยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า มีการ บริหารโรงเรียนโดยยึดระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและ สังคม และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับเหล่า และแนวปฏิบัติของทางราชการ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย ไม่ใช่ภายใต้อำนาจของ บุคคลหรือของผู้บริหารเพียงฝ่ายเดียว ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 9 -23) ระบุไว้ว่า สถานศึกษาจะดำเนินการต่าง ๆ ได้ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจและหน้าที่ตามกฎหมายและ วัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษา โดยได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชา ของข้าราชการ และมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ

ข้อบังคับของทางราชการ

1.2.2 หลักคุณธรรม พบว่า โรงเรียนมีการบริหารโรงเรียนตามหลักคุณธรรมอยู่ระดับ มาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รับขวัญ ภาคภูมิ (2547 : 80) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลัก คุณธรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารงานโดยยึดมั่นใน ความถูกต้อง ดีงาม มีการส่งเสริมให้ครูทุกคนมีโอกาสรับการพัฒนาอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้ครูนำ หลักคุณธรรม จริยธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียน ดังที่ กรมวิชาการ (2541 : 152) ได้เสนอความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมไว้ว่า การ บริหารงานด้วยคุณธรรมจะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้คนและกระบวนการบริหารดำเนินไปด้วย

ความเรียบร้อยราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับนับถือของเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2.3 หลักความโปร่งใส พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานตามหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รับขวัญ ภาควง (2547 : 80) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจำรูญ บุณกุล และคณะ (2547 : 95) พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักความโปร่งใส อยู่ในระดับมาก โดยระดับการปฏิบัติสูงสุดคือ การตีประกาศข้อมูลข่าวสารของสถานศึกษาต่อสาธารณะชนอย่างสม่ำเสมอ รองลงมาคือ การส่งเสริมให้บุคลากรมีความไว้วางใจในการทำงานร่วมกัน และชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร มีการปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกฝ่ายให้มีความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก อีกทั้งมีกระบวนการตรวจสอบที่ถูกต้องและชัดเจน เช่น การรับนักเรียนเข้าเรียนเป็นไปด้วยความโปร่งใส ข้อมูลการวัดผลและประเมินผลมีการเปิดเผยต่อผู้ปกครองและสามารถตรวจสอบได้ และการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณเป็นไปอย่างเปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ ดังที่ ธวัช ภูษิต โภโย (2544 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวว่า ความโปร่งใสเป็นหัวใจที่จะทำให้การดำเนินธุรกิจมีความชอบธรรมและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย ไม่มีการปิดบังซ่อนเร้นบิดเบือน หรือเอาแต่ประโยชน์ส่วนตน และความโปร่งใสจะเกิดขึ้นได้จะต้องมีระบบการกำกับดูแลที่ดี และมีผู้บริหารที่สุจริตมีคุณธรรมเท่านั้น

1.2.4 หลักความมีส่วนร่วม พบว่า โรงเรียนมีการบริหารงานตามหลักความมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รับขวัญ ภาควง (2547 : 80) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักความมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับจำรูญ บุณกุล และคณะ (2547 : 95) พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารโรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้บุคลากร และประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ เพื่อให้แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ แก้ปัญหา รวมถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวิชาการ มีส่วนร่วมในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียน และครูมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ และชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรทางการศึกษา ดังที่รับขวัญ ภาควง (2547 : 84) ระบุว่าในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของข้าราชการครู และชุมชน โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้ข้าราชการครูได้มีส่วนร่วมกำหนดนโยบายการดำเนินงาน การวางแผนงาน

การจัดสายงานการบังคับบัญชา และร่วมแสดงความคิดเห็น คัดสินใจ และส่งเสริมให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน

1.2.5 หลักความรับผิดชอบ พบว่า การบริหารโรงเรียนตามหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รับขวัญ ภาคภูมิ (2547 : 84) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรูญ บุรณกุล และคณะ (2547 : 96) พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตน มีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม มีความกระตือรือร้นในการทำงานและการแก้ปัญหาของโรงเรียน และมีการดำเนินงาน และติดตามประเมินผลประกันคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะการประกันคุณภาพการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (2542 : 24 – 26) ในหมวด 6 มาตราที่ 48 บัญญัติไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษา และเพื่อรับรองการประกันคุณภาพภายนอก

1.2.6 หลักความคุ้มค่า พบว่า โรงเรียนมีการบริหารตามหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รับขวัญ ภาคภูมิ (2547 : 84) ที่พบว่า การบริหารงานตามหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรูญ บุรณกุล และคณะ (2547 : 96) พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการปฏิบัติตามหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการรณรงค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า มีการทำงานที่รวดเร็ว มีคุณภาพ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน หรือการให้บริการ การจัดซื้อหรือวัตถุดิบ ประกอบการสอนด้วยวัสดุเหลือใช้ มีการพัฒนาสถานที่หรือบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ของนักเรียน และมีกระบวนการควบคุมดูแลบำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุ เพื่อให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อส่วนรวม ดังที่ ภาวิณี ชินคำ (2548 :103) ระบุว่า ในหลักความคุ้มค่า ควรกำหนด แผนงาน/โครงการ

ที่เกี่ยวกับ การสร้างจิตสำนึกแก่ ครู อาจารย์ในโรงเรียนในการประหยัดการใช้ทรัพยากร การลด ขั้นตอนการให้บริการและการทำงาน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต การกำหนดเป้าหมายเรื่องต่าง ๆ มีระบบการรายงานที่สอดคล้องกับระบบการประเมินผล

2. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัด

นครสวรรค์ จำแนกตามขนาดโรงเรียน ในภาพรวมและพิจารณาในแต่ละหลัก พบว่า โรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของสมมาล ห่องโสภ (2538 : 130-135) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดแตกต่างกัน มีการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ ทันจันทร์ (2543 : 120) ที่พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียนด้านการบริหาร ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็กกับโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการดำเนินงานที่สนองนโยบายของรัฐบาล ซึ่งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาชน และครอบคลุมไปถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการฝ่ายราชการจะต้องถือเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน นอกจากนี้แล้วการบริหารโรงเรียนของโรงเรียนในแต่ละขนาดจะมีความคล้ายคลึงกัน

เมื่อพิจารณารายข้อ พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หลักความคุ้มค่า ข้อที่ 3 การได้รับรางวัลทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมงานวิชาการ ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีขนาดเล็กกับขนาดกลาง และขนาดเล็กกับขนาดใหญ่ แตกต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลต่ำกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มิตรชัย กอกพันธ์ (2545 : 83) ที่พบว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีประสิทธิผลของโรงเรียนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536 : 224) ที่พบว่า ขนาดโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผลการดำเนินงานของโรงเรียนแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ เหล่าทรัพย์ (2545 : 165) ที่พบว่า ผู้บริหารที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีพฤติกรรมการบริหารแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมในด้านงานวิชาการน้อยกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่ในหลายด้าน เช่น ด้านวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณ จึงส่งผลให้การได้รับรางวัลด้านวิชาการแตกต่างจากโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ จึงส่งผลให้การได้รับรางวัลด้านวิชาการแตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัด

นครสวรรค์ ที่มีผู้บริหารสถานศึกษามีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ในภาพรวมและรายหลัก มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงดี ขจรไชยกูล (2539 : 135) ที่พบว่า วุฒิการศึกษาต่างกัน ไม่ทำให้

ประสิทธิผลขององค์การของวิทยาลัยไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับเกียรติกู้ (2543 : 129) พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียน ด้านการบริหารระหว่างผู้บริหารโรงเรียนที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี หรือปริญญาตรี กับผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของจำเริญ สีสั่ง และคณะ (2543 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารที่วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่าปริญญาตรีกับผู้บริหารที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการดำเนินงานพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาภายในไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การปฏิรูปการศึกษา และภายใต้ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการตื่นตัวกันมาก มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุม การอบรมสัมมนา และนำความรู้ที่ได้มาปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นนโยบายของรัฐบาล ที่มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี และผู้บริหารที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลไม่แตกต่างกัน

4. ผลการเปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียน ในจังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวม และรายหลักพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน แตกต่างกัน มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย แต่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จงดี ขจรไชยกุล (2539 : 235) ที่พบว่า อาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยและอาจารย์ที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีการรับรู้สุขภาพองค์การไม่แตกต่างกัน อีกทั้งสอดคล้องกับเกียรติกู้ (2543 : 129) ที่พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานโรงเรียน ด้านการบริหารระหว่างผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ไม่เกิน 10 ปี กับผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล เป็นงานที่จะต้องดำเนินการตามแนวนโยบายของรัฐ ที่โรงเรียนจะต้องนำมาเป็นแนวทางในการบริหารงานโรงเรียน ทั้ง 4 งาน ให้เกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานบริหารงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่ำกว่า 10 ปี 10 – 20 ปี และมากกว่า 20 ปีขึ้นไป จะต้องปฏิบัติตามระเบียบหรือแนวทางที่โรงเรียนกำหนดไว้แล้ว ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 60-65) ระบุไว้ว่า การประยุกต์ใช้หลักนิธิธรรมในโรงเรียนนั้น มีตัวชี้วัด

ได้แก่ กฎ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ มีความเป็นธรรม สามารถปกป้องคนดี และลงโทษคนไม่ดี และมีการปรับปรุงกฎ ข้อบังคับและระเบียบให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงก็จะเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่ง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงนำแนวทางตามหลักนิทรรศการดังกล่าวมาบริหารโรงเรียนโดยยึดระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและสังคม และส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับเหล่า และแนวปฏิบัติของทางราชการ โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย มิใช่ตามอำเภอใจหรืออำนาจของตัวบุคคล ดังนั้นจึงทำให้การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน มีระดับการบริหารอยู่ในระดับมาก และไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณารายชื่อ พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หลักความคุ้มค่า ข้อที่ 3 การได้รับรางวัลทางด้านวิชาการ ซึ่งเป็นผลมาจากการส่งเสริมงานวิชาการ ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ที่ผู้บริหารมีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนต่ำกว่า 10 ปี และผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน มากกว่า 20 ปี แตกต่างกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารมากกว่า 20 ปี มีระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หลักความคุ้มค่า ข้อที่ 3 การได้รับรางวัลทาง

ด้านวิชาการ สูงกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารต่ำกว่า 10 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของจุไรรัตน์ สดรุง (2539 : 129) ที่พบว่า ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารมาก่อนสามารถนำเอาประสบการณ์ที่ผ่านมามาประยุกต์ใช้ให้เกิดผลดีต่อการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประสบการณ์ในการบริหารงานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประสบการณ์ที่ผ่านการบริหารงานมานาน ทำให้มีการวางแผนในการบริหารงาน มีทักษะและความชำนาญ และสามารถนำความรู้จากประสบการณ์มาปรับปรุงการบริหารงานให้ดีขึ้น ส่งผลให้ระดับการบริหารงานสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการบริหารงานต่ำกว่า 10 ปี และธงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2533 : 54) สรุปไว้ว่า การที่คนมีประสบการณ์และปฏิบัติงานมาเป็นเวลานาน น่าจะมีทักษะและความชำนาญ และนำความสามารถจากประสบการณ์มาปรับปรุงการดำเนินงานให้เกิดผลดีแก่หน่วยงานได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การประเมินการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะ ในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า โรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 หลัก คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา จึงควรนำหลักธรรมาภิบาล ทั้ง 6 หลัก มาบูรณาการให้สอดคล้องกับการบริหารงานโรงเรียนให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักความคุ้มค่าซึ่งมีการบริหารอยู่ในอันดับต่ำสุด ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการนำหลักความคุ้มค่ามาใช้บริหารโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดการส่งเสริมงานวิชาการ การส่งเสริมการนำกระบวนการวิจัยมาแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน การจัดสื่อหรือนวัตกรรม ประกอบการสอนด้วยวัสดุเหลือใช้ และควรมีกระบวนการควบคุมดูแล บำรุงรักษา และจำหน่ายพัสดุมาใช้ให้มากขึ้น มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน หรือการให้บริการ มีการส่งเสริมการประหยัดพลังงาน และทรัพยากรธรรมชาติ การจัดโครงสร้างการบริหารงาน โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและความต้องการของครู ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาสถานที่หรือบริเวณโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน มีการวางแผนในการจัดหางบประมาณ และใช้งบประมาณเป็นไปตามวัตถุประสงค์ การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู และควรส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเอง และพัฒนางานและนำความรู้ที่ได้มาปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนให้สูงขึ้น

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียน ต่ำกว่า 10 ปี ควรให้ความสำคัญกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล หลักความคุ้มค่า เรื่องการส่งเสริมงานวิชาการให้มากยิ่งขึ้น ควรมีการวางแผนในการบริหารเพื่อเพิ่มทักษะ ประสบการณ์และความชำนาญ ซึ่งจะส่งผลให้ระดับการบริหารงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง
2. ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์
3. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ของโรงเรียนในจังหวัดนครสวรรค์

4. ควรศึกษากลยุทธ์ในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ทราบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5. การประเมินการบริหารหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียน ควรกำหนดให้คณะกรรมการจากภายนอก มีส่วนร่วมในการประเมินด้วย